
Měli v sobě řád

Měli v sobě řád

10.12.2007, autor: Miroslav Verner

„Egypt je krásná, překrásná země. Nejraději jsem někde v poušti, daleko od Káhiry, od toho apokalyptického města... Lidé jsou výborní, přátelší, odlišní od jiných Arabů. I v tom člověk vidí dlouhou kulturní výměnu Evropy, Asie a Afriky,“ vypráví podmanivým hlasem profesor Miroslav Verner (66). Celý život zasvětil české egyptologii, v krizových letech se stal jejím zachráncem. A pro mnohé i zosobněním oboru. I nadále zůstává nejvýznamnějším reprezentantem ve vztahu k egyptské správě, ale rovněž v mezinárodním měřítku.

* V příštím roce oslaví Český egyptologický ústav (ČEgÚ) padesátiny. Jaké byly začátky?

Egyptologie má v českých zemích poměrně dlouhou a respektovanou tradici. Počátky jsou spjaty se jménem Františka Lexy, jehož zaujalo hieroglyfické písmo natolik, že opustil matematiku a odešel studovat k Ermannovi do Berlína a Spiegelbergerovi do Štrasburku. Po první světové válce založil egyptologii na Univerzitě Karlově.

* Jak se vyvíjela?

Lexa vytvořil okruh žáků, z nichž k nejvýznamnějším patřili Jaroslav Černý a Zbyněk Žába. Černý se stal hvězdou, pracoval s Francouzi v Dér el-Medíně a po roce 1945 dostal nabídku profesorského místa mimo jiné na Queen's College v Oxfordu, kde zůstal. Žába byl žákem obou jmenovaných. A právě on se stal skutečným budovatelem ČEgÚ, neboť Lexa krátce po založení na jaře 1960 zemřel.

* Důležité byly záchranné práce na místě budované Asuánské přehrady...

Tehdy se československá vláda rozhodla přispět nikoliv finančně, ale na základě výzvy UNESCO vysláním expedice do Nubie, kde hrozilo, že se vznikem nádrže dlouhé 500 kilometrů bude zatopeno obrovské kulturní bohatství. Práce začaly v roce 1960 a náplní týmu byla řada aktivit od hledání chrámu v Táfě přes geodetický průzkum až po vyhledávání nápisů a skalních kreseb. Práce dosáhla uznání a Egyptané sami navrhli, aby Češi po „nubijské akci“ mohli pokračovat na místě, které si zvolí. Tehdy se Žába po poradě s Černým rozhodli pro Abúsír, kde chěl dokončit výzkum Ptaššepesovy mastaby.

* Jak se podepsal na ČEgÚ rok 1968?

Byl mezníkem v negativním smyslu. Po invazi a zahájení normalizace, která postihla Univerzitu Karlovu, byl náš ústav v roce 1971 zrušen. Krátce předtím zemřel Žába a tým, který budoval, se rozpadl. Někteří jeho členové zůstali v emigraci, jiní odešli nebo byli z fakulty vyhozeni. Tehdy jsem zůstal sám spolu s fotografem Milanem Zeminou. Byla to obtížná doba, ale přispěla k realistickému zvážení možností české egyptologie a snad i k pokusu o vybudování stabilnějších základů i koncepce oboru.

* V roce 1976 jste získali i novou abúsírskou koncesi...

Ano. Zásluhou nového vedení fakulty a díky vztahům s egyptskými kolegy, kteří zaujímali důležitá místa v Egyptské památkové organizaci, se nám dostalo koncese, jakou na pyramidovém poli – což je vedle Théb či Karnaku v Egyptě archeologicky to vůbec nejčinnější – nikdo ze zahraničí nemá. V rámci Abúsíru se dnes rozvíjejí tři projekty. Výzkumy pyramidového pole vede Jaromír Krejčí, na zkoumání velkých pohřebišť z období Staré říše dohlíží Miroslav Bárta a hrobky ze Saisko-perského období jsou doménou Ladislava Bareše. S odstupem třiceti let můžeme říci, že výzkum

přinesl pozoruhodné výsledky a Abúsír, který byl ve 3. tisíciletí př. Kr. křížovatkou dějin, se stal prestižní archeologickou lokalitou. Nemáme se, zač stydět.

* Které objevy byly nejzásadnější?

Co se týče královských pyramid, jmenujme pyramidový komplex faraona Raneferefa a v něm objev spousty artefaktů, soch, papyrového archivu, stovek otisků pečeti. Ale také menší pyramidové komplexy královské matky Chentkaus, jejichž výzkum přinesl nové pohledy na dějiny Egypta, pyramidy Lepsius č. 24 a dvojpyramidy Lepsius č. 25, o nichž s jistotou nevíme, komu patřily. Ze šachtových hrobů bych chtěl zdůraznit hrobku kancléře Vedžahorresneta – spolupracovníka perských králů Kambýsa a Dareia I., nejatraktivnější pak byl intaktní šachtový hrob „kněze předčitatele“ lufaa a nejnověji také sice vyloupená, ale překrásně zdobená hrobka Menechibnekaua, správce královských statků. Čili je to do široka i do hloubky rozvinutý výzkum, na němž se podílí pružný tým, což mne těší. Odkaz starého Egypta je úžasný a nejen historicky cenný, on je také krásný...

* Proč je estetický dopad egyptských památek tolik fascinující?

Sochy, stavby i malby odrážejí myšlení starých Egyptanů. Jejich základní principy, které jejich civilizaci utvářely. Nejzákladnější byla myšlenka řádu. Sebe považovali za zemi bohy vyvolenou. Slovo řád zní maat, ale stejně se nazývá i právo a spravedlnost; tedy řád, právo a spravedlnost jedno jest. A vše se promítá do architektury, do řemeslné práce, celého spektra činností. Chrámy byly budovány podle kánonů, kde všechno má své místo, s respektem k symetrii, vyváženosti, harmonii. Egyptské památky na nás působí důstojným, uklidňujícím a věčným způsobem, který odráží maat. I proto tato civilizace přetrvala nejdéle, proto nás dnes tak fascinuje...

* Do Egypta jezdíte čtyřicet let. Jak se změnil?

K nepoznání (zvážní). Jen Káhira měla tehdy dva a celý Egypt 23 milionů obyvatel, což má dnes skoro samo hlavní město. Lidé se na území nilského údolí a delty tísni spolu s památkami.

* S tím souvisí i životní prostředí, které památky ničí.

Strašně. Ale to je jediný aspekt ekologického problému, který sužuje zemi. Je otázka, kdo trpí víc. Lidé, památky, anebo příroda? To je neoddelitelné a řešení zůstává v nedohlednu.

* To je také záležitostí politiků a firem. Jednáte jako egyptolog i s nimi?

Egyptské úřady jsou vůči zahraničním archeologům vstřícné, v čemž nepochybně hraje roli i postavení památek v místní ekonomice. Příjem z turismu je stěžejní. Doma máme dlouhodobou podporu ve vedení FF UK a ovšem i v MŠMT ČR, naše práce je možná jak díky v soutěži získanému vědecko-výzkumnému projektu „Výzkum civilizace starého Egypta 2005 až 2011“, tak i grantu a Grantové agentury AV ČR. Ale usilujeme i o možnost sponzoringu soukromých firem.

* Čím pro ně můžete být zajímaví?

Egypt je klíčová země arabského světa. A příležitostí k investicím, na nichž by firmy neprodělaly, je nepřeborné množství. Sice nemůžeme zastupovat CzechInvest, ale máme kontakty, a protože zemi dobře známe, můžeme pomoci firmám v prosazení na trhu a v propagaci.

* Nemá některá ze společností zájem o podporu velké výstavy z nálezů ČEgÚ?

To je projekt, který – řekl bych – česká společnost celá léta očekává. Mám na mysli reprezentativní expozici našich nejzajímavějších nálezů. A že máme, co ukazovat! Vždyť jsou takové věci přímo v Egyptském muzeu v Káhiře. Ale musel by se toho chopit schopný tým, jde o náklady odhadem třiceti milionů korun s tím, že by se výstava jistě zaplatila. Soudě podle podobných výstav organizovaných v Evropské unii, Spojených státech amerických a Japonsku by na sebe taková expozice jistě vydělala. Na zápůjčku památek by pochopitelně musela být složena státní garance, jinak nemohou být nálezy vyvezeny z Egypta.

* Co připravujete k 50. výročí ústavu?

Akce se budou konat doma i v Egyptě, v rovině vědecké i popularizační. Výstava připomínající začátky při akci UNESCO byla již zahájena v muzeu Núbie v Asuánu, druhá proběhne na jaře v káhirském muzeu a ukáže naši padesátiletou spolupráci s Egyptany. Třetí fotografická expozice se bude konat na Americké univerzitě (AUC) v Káhiře. Uvažujeme i o výstavě v Bawíti, nachystána je vědecká konference. Připravujeme anglicko-arabskou publikaci o naší činnosti (je financována nákladem egyptské strany, což o leččems svědčí), přednášky, akce chystá Náprstkovo muzeum. A jedním z hlavních dvou témat knižního veletrhu v Praze bude egyptologie, kde bych měl mimo jiné představit knihu Objevování starého Egypta, jež bude ohlednutím za naším půlstoletím pod pyramidami.

***

Prof. PhDr. Miroslav Verner, DrSc. (66)

Absolvoval střední školu v Králíkách a po dělnickém zaměstnání ve Štítech – měl buržoazní původ – vystudoval egyptologii a archeologii u profesorů Žáby a Filipa na pražské UK (1965). Doktorem filozofie se stal roku 1968, profesuru získal v roce 1993. Od začátku se soustředil na studium egyptštiny, hieroglyfů a jejich paleografie. V roce 1964 se stal epigrafem expedice do Núbie. Od roku 1976 vede české archeologické výzkumy v Egyptě. V letech 1983 až 2000 byl ředitelem ČEgÚ, v němž stabilizoval situaci a postaral se o jeho koncepční rozvoj. Publikoval přes deset vědeckých monografií a přes stovku odborných článků, věnuje se i popularizaci v médiích. Přednášel na univerzitách ve Vídni, Hamburku, Berlíně, Moskvě, Káhiře, Paříži, Göttingenu, ale i v USA. Je členem výkonného výboru Mezinárodní asociace egyptologů, čestným členem Německého a Rakouského archeologického institutu, vědecké rady FF UK a dalších organizací. V roce 1998 byl vyznamenán medailí Za zásluhy, v listopadu 2007 i cenou MŠMT. Má dva syny.